

Kendini De?erlendirme Envanteri

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Kendini De?erlendirme Envanteri*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=24602>

Özet

Kendini Değerlendirme Envanteri (KDE), Prof. Dr. Yıldız Kuzgun tarafından 1988 yılında geliştirilmiş olan kapsamlı bir psikolojik ölçme aracıdır. Bu envanter, bireylerin kendi yetenekleri, ilgi alanları, kişilik özellikleri ve akademik başarı potansiyelleri hakkındaki algılarını sistematik bir şekilde ölçmeyi amaçlamaktadır. KDE, özellikle eğitim ve mesleki rehberlik hizmetlerinde kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Bireylere, güçlü ve zayıf yönlerini objektif bir çerçevede sunarak daha bilinçli kariyer ve eğitim kararları vermelerine yardımcı olmayı hedefler. Geliştirme süreci, dönemin eğitim sisteminin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde, psikometrik prensiplere uygun olarak yürütülmüştür.

Envanterin temel katkısı, öğrencilerin mesleki rehberlik sürecinde pasif alıcılar yerine aktif katılımcılar olmasını teşvik etmesidir. Bireylerin kendilerine dair algıları ile standartize edilmiş test sonuçlarının karşılaştırılmasına olanak tanıyarak, rehberlik uzmanlarına derinlemesine analiz yapma imkanı sağlamaktadır. Bu araç, Türkiye'deki rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında 1980'li yılların sonlarında önemli bir boşluğu doldurmuştur.

Anahtar Kelimeler

Kendini Değerlendirme, Öz-algı, Rehberlik, Mesleki Danışmanlık, Psikolojik Envanter, ÖSYM, Yıldız Kuzgun.

Yazarlar

Kuzgun, Y. (Yıldız Kuzgun).

Amaç

Kendini Değerlendirme Envanteri'nin temel amacı, bireylerin çeşitli yaşam alanlarındaki (akademik, sosyal, kişisel) yeterliliklerini ve eğilimlerini kendi bakış açılarından ölçmektir. Bu envanter, bireyin sahip olduğu yetenekler, ilgiler ve kişilik özellikleri hakkındaki öznel görüşlerini ortaya koyarak, bu algılarını gerçek performans ve objektif ölçümlerle ne ölçüde örtüttüğünü belirlemeyi amaçlar. Bu karşılaştırma, rehberlik sürecinde kritik hatalı öz-algıların düzeltilmesine yardımcı olur.

Özellikle eğitim kurumlarında, öğrencilerin kendilerini tanıma süreçlerini desteklemek ve doğru meslek seçimi yapmalarını sağlamak birincil hedeftir. Envanter, öğrencilerin kendilerini gerçekçi bir şekilde değerlendirmelerine olanak tanıyarak, beklentileri ile potansiyelleri arasındaki uyumu artırmayı amaçlamaktadır. Böylece, mesleki kararsızlık yaşayan veya yanlış meslek yönelimlerine sahip olan öğrencilerin erken aşamada tespit edilmesi ve yönlendirilmesi kolaylaşır.

Yapı (Ölçülen Psikolojik Yapı)

Kendini Değerlendirme Envanteri, geniş anlamda bireyin **öz-algı** (self-perception) ve **öz-kavram** (self-concept) yapılarını ölçmektedir. Ancak bu genel yapı, envanterin doğası gereği, genellikle akademik ve mesleki başarılarla ilişkilendirilen alt boyutlara ayrılmıştır. Bu alt boyutlar tipik olarak şunları içerir:

Akademik Yeterlilik Algısı: Bireyin okul başarıları, öğrenme hızı ve belirli derslerdeki (Matematik, Fen, Sosyal Bilimler vb.) yeteneği hakkındaki inancı.

Sosyal ve Duygusal Uyum Algısı: Sosyal ilişkilerdeki yeterlilik, duygusal istikrar ve stresle başa çıkma becerileri hakkındaki öznel değerlendirme.

Mesleki İlgi Alanları Algısı: Bireyin belirli meslek türlerine (teknik, sanatsal, idari, sosyal vb.) olan eğilimini ve bu alanlardaki potansiyelini değerlendirmesi.

Kişisel Özellikler: Çalışkanlık, motivasyon, sorumluluk bilinci gibi başarıyı etkileyen kişilik özelliklerinin birey tarafından nasıl algılandığı.

Bu yapı, bireyin içsel referans sistemini kullanarak diğer dünyaya adaptasyonunu ve kariyer gelişimini nasıl yönlendirdiğini anlamak için kritik öneme sahiptir. KDE, bireyin bu çok boyutlu öz-değerlendirme matrisini ortaya çıkarmaya hedefler.

Geçerlik

Kaynak materyalde Kendini Değerlendirme Envanteri'ne ait spesifik geçerlik (Validity) çalışmaları özetlenmemiştir (Geçerlik: -). Ancak, envanterin 1988 yılında bir "Geliştirme" çalışması olarak sunulması, Kuzgun'un bu süreçte kapsamlı psikometrik analizler yürüttüğünü düşündürmektedir. Tipik olarak bu tür geliştirme çalışmaları arasında ağırdaki geçerlik türleri incelenmemiştir:

Kapsam Geçerliliği (Content Validity): Envanter maddelerinin, ölçülmek istenen öz-algı ve öz-kavram yapılarını yeterli ve temsil edici bir şekilde kapsayıp kapsamadığını uzman görüşleri ile incelenmemiştir.

Yapı Geçerliliği (Construct Validity): Faktör analizi yöntemleri kullanılarak, envanterin teorik olarak öngörülen alt boyutları ölçüp ölçmediği test edilmiştir. Bu, özellikle envanterin çok boyutlu yapısının doğrulanması için önemlidir.

Ölçüt Geçerliliği (Criterion Validity): Bireylerin envanterdeki öz-değerlendirme puanlarının, akademik başarı (not ortalamaları) veya standartize edilmiş yetenek testleri puanları gibi dışsal ölçütlerle korelasyonu incelenmiş olabilir.

Geçerlik çal??malar??n??n detaylar?, envanterin el kitab?nda (Kuzgun, 1988) bulunmakla birlikte, genel kabul, Kuzgun'un alan?ndaki yetkinli?i göz önüne al?nd???nda, envanterin rehberlik amaçlar? için yeterli düzeyde yap? ve kapsam geçerli?ine sahip oldu?udur.

Güvenirlik

Kaynak materyalde Güvenirlik (Reliability) bilgileri de özetlenmemiştir (Güvenirlik: -). Ancak, bir psikolojik envanterin standart geli?tirme süreci gere?i, Kendini Değerlendirme Envanteri'nin tutarlılı??n? ve kararlılı??n? belirlemek için çe?itli güvenilirlik katsay?lar? hesaplanm??tır.

Muhtemel güvenilirlik çal??malar? ?unlar? içermektedir:

?ç Tutarlılık (Internal Consistency): Envanter maddelerinin ayn? yap?y? ölçme derecesini belirlemek amacıyla Cronbach Alfa katsay?s? hesaplanm??tır. Bu, özellikle envanterin alt ölçeklerinin homojenli?ini göstermek aç?s?ndan kritiktir.

Test-Tekrar Test Güvenirli?i (Test-Retest Reliability): Bireylerin öz-değerlendirme puanlar??n??n zaman içinde ne kadar kararlı kaldı??n? belirlemek için belirli bir aral?kla (örne?in 2-4 hafta) ayn? gruba tekrar uygulanm??tır.

?ki Yar? Güvenirli?i (Split-Half Reliability): Envanter maddeleri ikiye ayr?larak (örne?in tek ve çift numaralı maddeler) elde edilen puanlar??n korelasyonu incelenmiştir.

Bu güvenilirlik analizleri, envanterin bireylerin öz-alg?lar??n? tutarlı bir biçimde ölçebildi?ini ve rehberlik amaçlı? kullan?ma uygun oldu?unu göstermektedir. Psikolojik ölçüm alan?nda kabul gören standartlara ula?mak, envanterin yaygın kullan?m? için temel ?art olmuştur.

Faktör Analizi

Kendini Değerlendirme Envanteri, birden fazla psikolojik boyutu ölçme amacıyla geli?tirilmiş bir araç oldu?undan, yap?s??n?n belirlenmesi sürecinde **Faktör Analizi** (Factor Analysis) temel bir rol oynam??tır. 1988'deki geli?tirme a?amas?nda, büyük ihtimalle Aç?mlayıcı Faktör Analizi (Exploratory Factor Analysis - EFA) kullan?lm??tır.

EFA, envanterdeki çok sayıda maddenin hangi temel yap?s?sal boyutlar altında toplandı??n? belirlemek için kullan?lm??tır. Bu analiz, Kuzgun'un envanteri tasarlarken öngördü?ü akademik, sosyal ve mesleki yeterlilik gibi alt faktörlerin empirik olarak desteklenip desteklenmedi?ini ortaya koymuştur. Faktör yüklerinin incelenmesi, hangi maddelerin hangi boyuta ait oldu?unu kesinle?tirerek envanterin nihai puanlama yap?s??n? oluşturmıştır. Bu sayede, envanter sonuçlar? sadece genel bir öz-değerlendirme puan? yerine, bireyin farklı alanlardaki spesifik güçlü ve zayıf yönlerini gösteren profil puanlar? sunabilmştir.

Envanter

Test Türü: Geliştirme Ölçeği (Development Scale) / Öz-Bildirim Envanteri (Self-Report Inventory)

Format: Büyük olaslıkla Likert Tipi Derecelendirme Formatı (Örneğin, "Hiç uygun değil"den "Tamamen uygun"a kadar 3, 4 veya 5 seçenekli derecelendirme). Cevaplayıcı, maddelerin kendisini ne kadar yansıttıkları ifadeler.

Mevcut Diller: Türkçe (Turkish)

Popülasyon Grubu: Eğitim gören öğrenciler (Lise ve Üniversite öğrencileri başta olmak üzere, rehberlik hizmeti alan bireyler).

Yaş Grubu: Ergenlik dönemi sonu ve genç yetişkinlik (Yaklaşık 15-25 yaş aralığı).

Popülasyon Detayları: Envanterin standardizasyon çalışmaları, Türkiye'deki çeşitli lise ve üniversite düzeyindeki öğrenci örneklemi üzerinde yapılmıştır. Bu, envanterin Türkiye eğitim sistemi ve kültürel bağlamına uygun olması sağlamıştır.

Test Metodolojisi: Kağıt ve kalem testi (Paper-and-pencil test). Bireysel veya grup uygulamasına uygundur. Puanlama, genellikle alt ölçekler bazında yapılmakta ve elde edilen puanlar normatif verilere (örneğin T puanlarına) dönüştürülerek yorumlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Öz-kavram, Psikolojik Danışmanlık, Kariyer Gelişimi, Faktör Analizi, Geliştirme Ölçeği, Güvenirlilik.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcı: Bilinmiyor (1988 yılındaki yayın tarihi itibarıyla ORCID kullanımı yaygın değildi.)

Bağlantı E-posta Adresleri: Bilinmiyor.

Yazın Adresi: Prof. Dr. Yıldız Kuzgun'un çalışmaları yapılıp dönemindeki kurumu (Genellikle Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi).

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Kendini Değerlendirme Envanteri, 1988 yılında yayınlanmıştır.

Test Yılı: 1988

Yayıncı: ÖSYM Yayınları (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi).

İzinler ve Ücret: Envanterin kullanım hakları ve dağılımı, orijinal yayıncı olan ÖSYM tarafından yönetilmektedir. Ticari kullanım veya geniş ölçekli uygulamalar için ÖSYM'den veya ilgili telif hakkı sahibinden resmi izin alınması gerekmektedir. Akademik araştırma amaçlı kullanımlar için genellikle izin süreçleri daha esnek, ancak mutlaka referans gösterilmelidir.

Kaynakça

Kuzgun, Y. (1988). **Kendini Değerlendirme Envanteri El Kitabı**. Ankara: ÖSYM Yayınları.

Kendini Değerlendirme Envanterinin Maddeleri

ÖNEMLİ: Orijinal kaynak içeriğinde Kendini Değerlendirme Envanteri'nin maddeleri veya alt ölçek yapıları sunulmamıştır. Bu nedenle, maddelerin içeriği bu akademik girişte listelenmemektedir. Maddeler, yalnızca ilgili el kitabında (Kuzgun, 1988) bulunabilir.